

Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
Wojskowej Służby Polek
ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl
KRS 0000 41692
REGON 870502736
1090 1506 0000 0000 5002 0244

MEMORIAŁ

General Marii Wittek

Fot

III- AK
Okr. Lublin

+
PELCIARSKA Zofia
2 d. Kosa
ps. "Ciotka"

3813/USK

SPIS ZAWARTOŚCI TEGZKI — T. 3813 / WSK

+ PELCZARSKA Zofia

zd. Kop.

ps. „Ciotka”

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja właściwa

I/2 -- dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora ✓ k. 1, s. 1

I/3 – Inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora

II. Materiały uzupełniające relację ✓ k. 4, s. 1-4

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

III/1 – dot. rodziny relatora

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 – 1945)

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – Inne...

IV. Korespondencja

dot. 1

V. Wyplisy ze źródeł (tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”) 6.

VI Fotografie ✓ ksero pkt. II s. 1, 4

I/2 Dokumenty

- Wyrok nr 135 w Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, Lublin 1944, mps, rleps, kopia, k.l.s.1
- Protokół wykonania wyroku śmierci, Lublin 1944, mps, rleps, kopia, k.l.s.1

II Materiały uzupełniające relację

- Biogram Z. Pelczarskiej [w:] "Kobiety Lubelszczyzny represjonowane w latach 1944-1956" t. I pod red. J. Kietkowi i Z. Leszczyńskiej, Lublin 2002, k. 1, s. 1
- Biogram Z. Pelczarskiej [w:] Z. Leszczyńska "Gimę za to...". Lublin 2003, k. 2, s. 2-3
- Informacje biograficzne z fotografią przystane e-mailem 2005r, przez Z. Leszczyńską, k. 1, s. 4

Pelczarska Zofia z d. Kos ps. „Ciotka”

Ur. 16.04.1897 r. w Dynowie pow. Brzozów, jako córka Nikifora Kosa, pracownika kancelarii notarialnej i Teresy z Burzyńskich. Miała dwóch młodszych braci, Włodzimierza i Józefa. Zameżna z Antonim Pelczarskim, giserem (miała syna, ur. w 1923 r., zm. 1997 r.). Kształciła się w Sanoku i w Seminarium Nauczycielskim w Krośnie. W 1925 r. w Lublinie ukończyła Państw. Wyższy Kurs Nauczycielski. Pracowała w szkołach lubelszczyzny i Lublina.

Z konspiracją związała się w 1940 r. wstępując do ZWZ, później była członkinią AK. Przez cały czas używała pseudonimu „Ciotka”. Od 1942 r. działała w strukturach Inspektoratu Rejonowego „Lublin” i obwodu Lublin (do czasu podziału tego Obwodu), pełniąc w nich funkcje referentki Wojskowej Służby Kobiet. Należała do jednych z pierwszych organizatorek tej służby na podległym jej terenie tj. w Obwodzie Lublin (później w Obwodzie Lublin-powiat i Lublin-miasto) i Lubartów.

Po okupacji niemieckiej pozostała w podziemiu, w tym czasie utrzymywała kontakt organizacyjny z por. rez. Wiktorem Wieruszewskim, ps. „Maciej”, „Wujek”, kwatermistrzem Inspektoratu, a po jego aresztowaniu w połowie sierpnia 1944 r. (został internowany) na pewien czas utraciła łączność z organizacją. Ponownie nawiązała ją w październiku 1944 r. W tym okresie zajmowała się głównie udzielaniem pomocy aresztowanym i ich rodzinom (przygotowywanie paczek dla uwięzionych na Zamku, zapomogi dla rodzin uwięzionych i internowanych itp.).

Została aresztowana 6.11.1944 r. przez kontrwywiad Armii Czerwonej „Smiersz” i osadzona w piwnicach aresztu NKWD przy ul. Chopina 18. Przez ponad dwa tygodnie była przesłuchiwana przez Rosjan, po czym przekazano ją resortowi Bezpieczeństwa Publicznego PKWN i przewieziono do więzienia w Zamościu.

Zofia Pelczarska była sądzona w dniu 8.12.1944 r. przez Sąd Wojskowy Lubelskiego Garnizonu, który skazał ją na karę śmierci, uzasadniając swoją decyzję m.in. tym, iż „jako czynna i wybitna działaczka organizacji Armii Krajowej, nie zważając na to, że dekretem władz państwowych organizacja AK w sierpniu br. została rozwiązana, w dalszym ciągu brała w tej organizacji udział. [...] Zapytana w dochodzeniach o motywy przedłużenia swej aktywnej działalności w organizacji AK po wyzwoleniu ziem polskich od okupantów, wręcz oświadczyła, że uznaje jedynie rząd emigracyjny, zaś Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego nie uznaje”. Wyrok był ostateczny i nie podlegał zaskarżeniu. W dniu 17.12.1944 r. zatwierdził go gen. Karol Świerczewski, a w dniu następnym, tj. 18 grudnia, Zofia Pelczarska została rozstrzelana na Zamku w Lublinie. Jej zwłoki

U/2
pochowano w zbiorowej m.
Była pierwszą kobietą-żo
którą rozstrzelano na pod.
wniosek prokuratury, Sąd
ska, ps. „Ciotka”, zginęła n
polityczny.

4/3

pochowano w zbiorowej mogile na cmentarzu przy ul. Unickiej w Lublinie. Była pierwszą kobietą-żołnierzem Armii Krajowej Okręgu lubelskiego, którą rozstrzelano na podstawie wyroku sądowego. W 46 lat później, na wniosek prokuratury, Sąd Najwyższy 7.03.1991 r. uznał, że Zofia Pelczarska, ps. „Ciotka”, zginęła niewinnie, a decyzja sądu z 1944 r. miała charakter polityczny.

Wg: Z. Leszczyńska, *Ginę za to...*

córka Nikifora
yńskich. Miała
na z Antonim
) Kształciła się
25 r. w Lublinie
ła w szkołach

Z, później była
ca”. Od 1942 r.
obwodu Lublin
referentki Woj-
organizatorek tej
iej w Obwodzie

m czasie utrzy-
uszewskim, ps.
o aresztowaniu
n czasie utraciła
erniku 1944 r.
aresztowanym
ch na Zamku,

Armii Czerwo-
al. Chopina 18.
, po czym prze-
rzewieziono do

ez Sąd Wojsko-
i, uzasadniając
zka organizacji
państwowych
ym ciągu brała
otywy przedłu-
zwoleniu ziem
ie rząd emigra-
o nie uznaje”.
17.12.1944 r.
, tj. 18 grudnia,
nie. Jej zwłoki

5/4

6. Zofia Pelczarska ps. Ciotka
Urodzona 16 IV 1897 r. w Dynowie, pow. Brzozów. Nauczycielka Szkoły Powszechnej nr 12 w Lublinie, z konspiracją ZWZ i AK związana od 1940 r. Początkowo działała w strukturach Inspektoratu Rejonowego „Lublin” i obwodu Lublin, pełniąc w nich funkcje referentki WSK. Należała do jednych z pierwszych organizatorek tej służby, na podległym jej terenie, tj. w obwodzie Lublin – później w obwodzie Lublin powiat i Lublin miasto oraz Lubartów. Po ustaniu okupacji pozostała w podziemiu, zajmowała się głównie udzielaniem pomocy aresztowanym i ich rodzinom. Aresztowana w dniu 6 XI 1944 r. przez NKWD, była sądzona przez Wojskowy Sąd Lubelskiego Garnizonu, który skazał ją „jako czynną i wybitną działaczkę Armii Krajowej. Wyrok po zatwierdzeniu został wykonany 18 XII 1944 r. na Zamku w Lublinie. Pochowana bezimiennie w zbiorowej mogile na cmentarzu przy ul. Unickiej w Lublinie.

Przyśleć 2. Leszczyńska e-mailem 27 III 05

T.: 3813/WSK

Pelczarska Zofia ps. „Ciotka”

I1 - Relacja Zofii Pelczarskiej ps. „Ciotka”, opracowana przez Janinę Kiełkoni i Zofię Deszczyńską w pracy „Kobiety dubeltkrozyemny represjonowane w latach 1944-1956” t. 1. Wyd. Test., 2002r. Kserokopia formatu A-4 (2 kartki jednostronnie napisane) str. 364-367

- Relacja „Pelczarska Zofia z d. Kos ps. „Ciotka” opracowana w pracy z. Deszczyńskiej „Ginę za to...”

- Relacja „Pelczarska Zofia (1897 IV 16 - 1944 XII 18) ps. „Ciotka”, 1 strona A-4 z podaniem źródeł, bez podania osoby opracowującej relację.

Fotografia - kserokopia, przesłana e-mailem 27. III. 2005 przez Z. Deszczyńską

V. Nazwiskowe karty informacyjne: 6.

T. 3813/WSK

2102-AK
Lublin

PELCZARSKA Zofia
z d. Kosa
p.s. „Cotka”

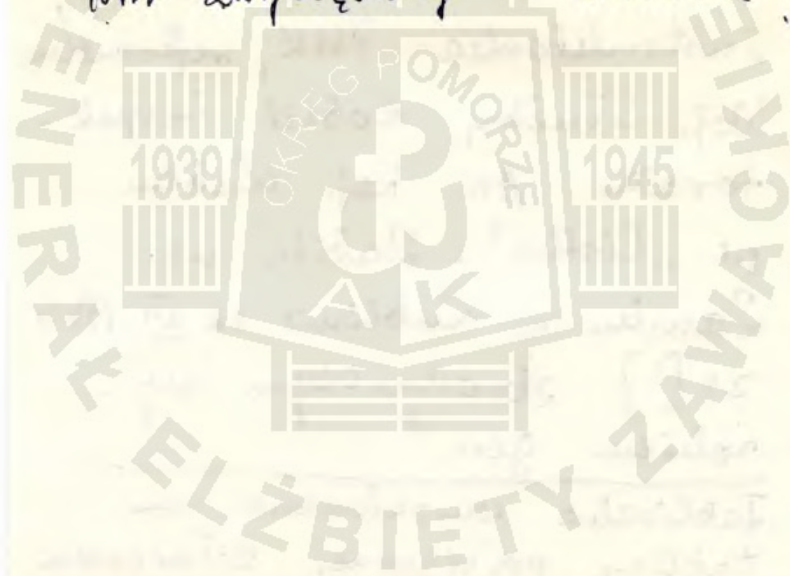
✓ Wypisy ze źródeł (zw. nazwiskowe karty informacyjne)

1) por. Zofia PELCZARSKA
z d. KOSX ur. 1897, kie-
rowniczkę szkoły nr 12,
instruktorkę PWK, referentką
Woj. Służby Kobiet inspek-
toratu AK Rej. Lublin
ps. „Ciolla”. Zabita na
Zamku w Lublinie 18 XIV 1944
ze [?] zbrodnictwym wy-
rokiem gen.”

Tabliczka umontowana na
tablicy poświęconej żołniersom

AK w koszule pro-wi-
zytkowskiej pod wezw.
NMP Zwycięskiej w Lublinie.

PELCZARSKA ZOFIA

WSK
Lublin

18 grudnia 1944

Stracona została na Zamku w Lublinie Zofia Pelczarska („Ciotka”), ur. 1897, kierowniczka szkoły powszechnej w Lublinie. W konspiracji referentka Wojskowej Służby Kobiet w Komendzie Obwodu Lublin AK, a od 1943 r. referentka WSK w Komendzie Inspektoratu Rejonowego Lublin AK. Skazana na karę śmierci wyrokiem Wojskowego Sądu Garnizonowego w Lublinie 8 grudnia 1944 r.

Armia Krajowa. Dramatyczny epilog
wiel. nauk. Krzysztof Komarowski s. 199
wyd. Bellona, W-wa 1994, wyd. Bellona, s. 199

D. Wak.
- 95

Pelczarska Zofia

ppow 17K

AK
Substancja

+
Lofia Pelczarska

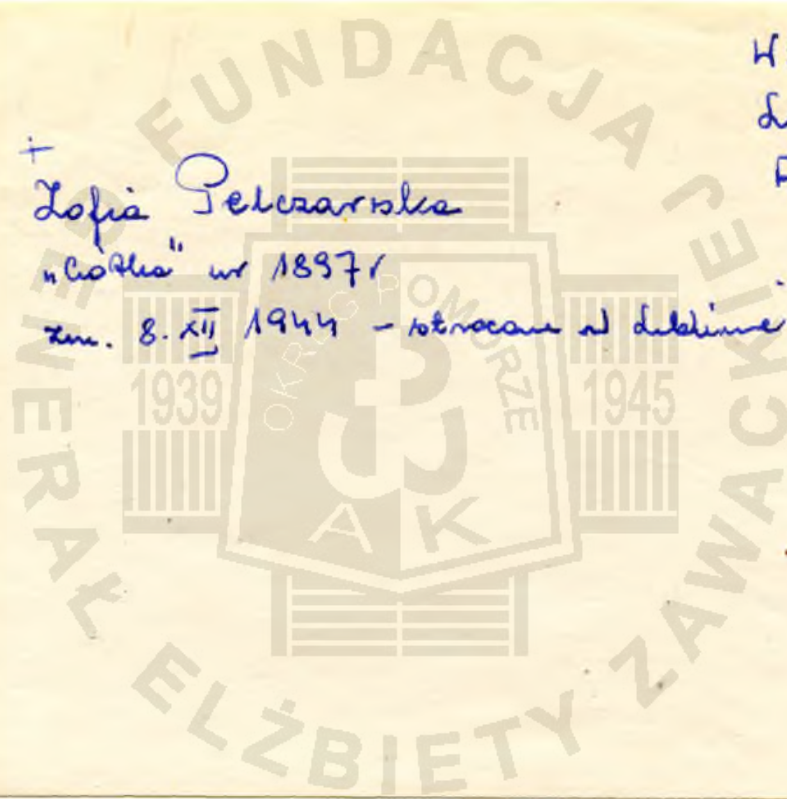
"Cottus" nr 18971

zm. 8. XII 1944 - wstrząs w Dublinie

HSK

Dublin

AK

ZWZ AK
Lublin

PELCZARSKA ZOFIA
ps. „Ciotka”

Nauczycielka S.P. w Lublinie, referentka Wojsk Służby Kobiet w sztabie Inspektoratu Rejonowego AK Lublin. Rozstrzelana 18 grudnia 1944 r po zatwierdzeniu wyroku przez gen Karola Świerczewskiego.

Zob.

- „Nie został nawet ślad”,
- Gazeta Polska 16.XII.98 r. s.21 Zdzisław Szpakowski

Teczka problemowa 2.4

Z. Kotowicz' 99

Z Kotowicz

ul¹⁴

of WSK

IAK
Lublin

p.pov PELCZIARSKA Zofia
ps „Ciotka”

Referentka WSK Inspektoratu Rejonowego
Lublin od 1943 do lipca 1944 r.

Zob. Ceban, Meńkowski, IAK Lublin 1) s 199, 200, 201

Ł. Op.

PEL CZARSKA Zofia

